Sources of Medieval Indian History

ভাৰতবৰ্ষত তুৰুষ্কী শাসনৰ প্ৰতিষ্ঠা প্ৰকৃততে মধ্যযুগৰ সময়ৰে আৰম্ভ হয় বুলি ধৰি লোৱা হয়। কিয়নো অতীতৰ ভাৰতীয় শাসকসকলে তেওঁলোকৰ শিলালিপিবোৰত তুৰুষ্কীৰ আলোচিত ধৰ্ম, দৰ্শন তথা জীৱনধাৰণৰ মূল্যবোধৰ কোনো প্ৰাধান্য নিদিছিল। মুছলমান যুগৰ সকলো নিজে নিজৰ অধিকাৰী শাসনৰ লগতে বিদ্বান আৰু শিক্ষিত সকলক পৃষ্ঠপোষকতা কৰিছিল। আনহাতে তেওঁলোকে তুৰুষ্কী শাসক, চৰ-আৰিষ কৰিছিল মতে ঘটনাসমূহ লিপিবদ্ধ কৰোতা আৰু বিদ্যানুৰাগী লিখোতা নিয়োগ কৰিছিল। যাৰ ফলত ~~বহুসংখ্যক~~ প্ৰতি অভিজ্ঞসকল ভাৰতীয় তুৰুষ্কীশাসনৰ প্ৰতিষ্ঠা আৰম্ভ হৈছিল। লগে লগে ~~অ~~ ভালেমানখিনি তুৰুষ্কীমূলক গ্ৰন্থৰ আবিৰ্ভাৱ ঘটিছিল। ~~অ~~ দেশীয় ইছলামিক গ্ৰন্থ উপৰিও সমসাময়িক হিন্দুস্থানৰ বিৱৰণ সংস্কৃত ভাষাত ৰচিত গ্ৰন্থ, বিদেশী ভ্ৰমণকাৰীৰ বিৱৰণ তথা প্ৰত্নতাত্বিক উপাদানবোৰেও ~~...~~ মধ্যযুগৰ ইতিহাস জনাত গুৰুত্বপূৰ্ণ ~~...~~ ভূমিকা লয়।

মধ্যযুগৰ ইতিহাসৰ সমলবোৰক সাধাৰণতে তলত দিয়া ধৰণে ভগাব পাৰি। 1. সমসাময়িক ~~...~~ মুছলমান লিখকসকলৰ কাৰ্যাৱলী, 2. বিদেশী ভ্ৰমণকাৰীসকলৰ বিৱৰণ, 3. দেশীয় সংস্কৃত লিখকসকলৰ ৰচনা; 4. প্ৰত্নতাত্বিক সমল।

1. সমসাময়িক মুছলমান লিখকসকলৰ কাৰ্যাৱলী:

সমসাময়িক ইছলামিক গ্ৰন্থসমূহ প্ৰধানত তুৰ্কীত আৰবী আৰু পাৰ্চী ভাষাত ৰচিত হৈছিল। কিন্তু তেওঁলোকৰ উপাদানৰ মূল উৎস আছিল কোৰাণ আৰু পয়গম্বৰ মহম্মদ হজৰত। তেওঁলোকৰ লিখনিবোৰত তুৰুষ্কী শাসনৰ আদৰ্শ-সকলোবোৰ নিয়ম-নীতি প্ৰতিফলিত হৈছে সেইবোৰত ধৰ্ম-সামৰিক যুগৰ অৰ্থ-সামাজিক তথা সাংস্কৃতিক জীৱনৰ উপৰত আলোকপাত কৰে। এই যুগৰ বিষয়ত

Scanned with CamScanner

কাহিনী আৰু তেওঁলোকৰ লিখনিসমূহৰ বিষয়ে তলত চমুকৈ
আলোচনা কৰিব পাৰি।

<u>চাচনামা</u>: আৰবী ভাষাত এজন অজ্ঞাত লেখকৰ বিখ্যাত কৰ্ম হ'ল চাচনামা। এই গ্ৰন্থই আৰবসকলৰ সিন্ধু আক্ৰমণৰ সম্পৰ্কে ভাৰতৰ ইতিহাসৰ অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ তথ্যৰ যোগান ধৰে।

<u>আলবেৰুণীৰ "তহকিক-ই-হিন্দ"</u>: চুলতান মামুদৰ লগত ভাৰতলৈ অহা আলবেৰুণী একেধাৰে ধৰ্ম, দৰ্শন, তৰ্ক, গণিত, জ্যোতিৰ্বিদ্যা, ভূগোল তথা চিকিৎসাশাস্ত্ৰৰ বিশেষজ্ঞ আছিল। তেওঁৰ গ্ৰন্থই সমসাময়িক ভাৰতৰ বিজ্ঞান তথা সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ এক স্পষ্ট প্ৰতিচ্ছবি দাঙি ধৰে।

<u>মিনহাজ-উচ-চিৰাজৰ "তবকাৎ-ই-নাচিৰী"</u>: মহম্মদ ঘোৰীৰ পৰা নাচিৰ-উদ্দিনৰ কাৰ্যাৱলী মিনহাজে লিখা উক্ত গ্ৰন্থখন চুলতানী যুগৰ ইতিহাসৰ এক অমূল্য দলিল হিচাপে বিবেচিত।

<u>হাচান-নিজামীৰ "তাজুল-মা-আছিৰ"</u>: চুলতান কুতুবুদ্দিনৰ সময়ত হাচান-নিজামীয়ে উপৰোক্ত গ্ৰন্থ পদ্য আৰু গদ্য উভয়তে ৰচনা কৰিছিল। এই গ্ৰন্থখনে ~~তুৰ্কী-সা~~ ভাৰতবৰ্ষত তুৰ্কী সাম্ৰাজ্য স্থাপনৰ সময়ৰ ঘটনাসমূহৰ নিখুঁত বিৱৰণ বৰ্ণনা কৰে। ঐতিহাসিক মূল্যৰ উপৰিও এই গ্ৰন্থৰ সাহিত্যিক মূল্যও অসীম।

<u>আমীৰ খচ্ৰুৰ ৰচনাৱলী</u>: "ভাৰতৰ তোতা চৰাই" বুলি খ্যাত আমীৰ খচ্ৰু গিয়াসুদ্দিন বলবনৰ পৰা আৰম্ভ কৰি আলাউদ্দিন, গিয়াসুদ্দিন তোগলকলৈকে আঠজনকৈ চুলতানৰ সভাকবি আছিল। তেওঁ প্ৰথম মুছলমান কবি যি প্ৰকৃত হিন্দী ভাষা প্ৰয়োগ কৰিছিল। তেওঁৰ দ্বাৰা ৰচিত "কিৰাণ-উচ-চা-আদিন" আৰু "মিফতাহুল ফুতুহ" চুলতানী ইতিহাসৰ সমলৰ ভাণ্ডাৰস্বৰূপ।

জিয়াউদ্দিন বাৰাণীৰ "তাৰিখ-ই-ফিৰোজশ্বাহী" আৰু "ফতোৱা-ই-জাহান্দাৰী" নামৰ গ্ৰন্থদুখন হ'ল চুলতানী শাসনৰ বিষয়ে অধ্যয়নৰ নিৰ্ভৰযোগ্য আৰু মূল্যবান সমল।

ইয়াৰোপৰি ফুতুহাত ইছামি, তাৰিখ-ই-মুবাৰক, আদিৰ গ্ৰন্থৰ পৰাও উল্লেখযোগ্য তথ্য লাভ কৰিব পাৰি।

মোগল যুগৰ বাবৰৰ আত্মজীৱনী 'বাবৰ নামা,' জাহাংগীৰৰ আত্মজীৱনী জাহাংগীৰ নামা, গুলবদন বেগমৰ "হুমায়ুন নামা" আদি গ্ৰন্থই প্ৰচুৰ ঐতিহাসিক তথ্য প্ৰদান কৰে। মোগল যুগৰ শ্ৰেষ্ঠ ঐতিহাসিক - নিজামুদ্দিনৰ "তাবাকাত-ই-আকবৰী", আবুল ফজলৰ "আইন-ই-আকবৰী", বদাউনীৰ 'মুন্তাখাব-উৎ-তাৱাৰিখ' আদি মোগল যুগৰ ইতিহাসৰ মূল্যবান উপাদান।

২. বিদেশী পৰ্যটকসকলৰ বিৱৰণ: চুলতানী আৰু মোগল যুগত বহুতো বিদেশী পৰ্যটকে ভাৰতবৰ্ষ ভ্ৰমণ কৰিছিল আৰু তেওঁলোকে ভাৰতবৰ্ষ সম্পৰ্কে বহুতো মূল্যবান গ্ৰন্থ লিখি থৈ গৈছে। সেইবোৰৰ পৰা সমসাময়িক যুগৰ ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক, ধৰ্মীয়-সামাজিক তথা সাংস্কৃতিক জীৱন সম্পৰ্কে বহুতো ঐতিহাসিক তথ্য সংগ্ৰহ কৰিব পাৰি। এইসকল বিদেশী পৰ্যটক হ'ল ইটালীৰ {মাৰ্কো পোলো, নিকোলো কন্টি} আফ্ৰিকাৰ ইবন-বতুতা, চীনৰ মা-হুয়ান, ৰাছিয়াৰ আফানাছি নিকিতিন, ইত্যাদি। পাৰস্যৰ আব্দুৰ ৰাজ্জাক,

৩. দেশীয় সংস্কৃত লেখকসকলৰ গ্ৰন্থ: এইযুগত বহুতো সংস্কৃত ~~সুলতান~~ সাহিত্যৰো আৱিৰ্ভাৱ ঘটিছিল যিবোৰে এই যুগৰ বহুতো ঐতিহাসিক তথ্য প্ৰদান কৰে। সেইবোৰৰ ভিতৰত জোনৰাজৰ ৰাজতৰংগিনী, উত্তৰ ৰাজতৰংগিনী, জয়ানকৰ পৃথ্বীৰাজ বিজয়, সমসাময়িক ইতিহাস, বিদ্যাপতিৰ 'কীৰ্তিলতা' 'ইত্যাদি'।

(4) প্ৰত্নতাত্ত্বিক সমল: চুলতানী তথা মোগল যুগৰ অসংখ্য স্থাপত্য, ভাস্কৰ্য তথা চিত্ৰকলা আৰু মুদ্ৰাবোৰে প্ৰচুৰ ঐতিহাসিক উপাদান প্ৰদান কৰে। এইবোৰে এইযুগৰ ঐতিহাসিক অধ্যয়নত সহায় কৰাত যথেষ্ট সহায় কৰে।